

Josip Vinkešević (ur.)

Narodni plesovi Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema

Grad Đakovo i Savez KUD-ova Grada Đakova, Đakovo, 2017.

Ova knjiga vjerojatno je zamišljena kao nastavak bogate produkcije izdanja ovoga tipa kojima je Josip Vinkešević bio autor i urednik, no životni tijek je odlučio drugačije. Josip Vinkešević je u cijeloj Hrvatskoj poznat kao proučavatelj i zapisivač brojnih plesova i pjesama bez čijeg truda i angažmana kroz brojne godine praktičnog rada ne bi bilo sačuvano veliko blago naše tradicijske baštine. Vinkešević je bio praktičar koji je znao što voditeljima folklornih društava treba, a potrebno im je što više ovakvih izdanja i izvora iz kojih mogu crpiti inspiraciju za svoje ostvaraje na sceni.

Knjiga je rezultat rada više stručnjaka, entuzijasta, voditelja KUD-ova i osoba od kojih većina i danas aktivno sudjeluje u kreiranju hrvatske amaterske folklorne scene. Zapisi su uglavnom nastali terenskim istraživanjima, a stil tekstualnih opisa navodi na zaključak da je knjiga pisana kao napredni priručnik za već verzirane poznavatelje plesne baštine Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema.

U uvodu, glavni urednik Vinkešević, donosi popis svih osoba koje su istraživale plesne oblike s područja Slavonije, Baranje i zapadnoga Srijema, a čiji se zapisi nalaze u knjizi: Franjo K. Kuhač, Stjepan Stepanov, Julije Njikoš, Josip Andrić, Luka Lukić, Luka Ilić-Oriovčanin, Ivan Ivančan, Blanka Žakula, Tea Žakula, Boban Đurić, Enrih Merdić, Damir Doležal, Anita Tomoković, Josip Vinkešević, Zrinka Posavec, Nenad Sudar, Miroslav Šarić, Vesna Kožul, Franjo Matasović, Snježana Missoni, Milan Rosić, Branka Peh, Nikola Kramar, Romana Fezi-Martinić, Jelena Dragić, Adam Pavić, Duško Topić, Zrinka Šimunović, Igor Blažević, Ivan Petričević, Nikola Novosel, Ju-

lija Novosel, Marijan Paurić, Ruža Peterlik, Đuro Ivanković, Mihajlo Stojković, Mihael Ferić, Zvonimir Toldi, Ljubica Gligorević i Helena Sakoman. Na kraju knjige mogu se naći i kratke biografije živućih autora. O samom načinu prikupljanja građe, terenskom istraživanju i ostalim okolnostima u nastavku se, nažalost ne govori, a također nije jasno jesu li živući suradnici materijale prikupljali isključivo za ovo izdanje. Pretpostavka je da su materijali prikupljeni za potrebe vlastitog rada ili različite edukativne svrhe, tj. prezentacije tradicijskih plesova na različitim seminarima folklora.

U istom tom uvodu, urednik navodi teritorijalne odrednice te djelomično obrazlaže njihove zemljopisne granice. Obuhvaćene su, dakle, regije Slavonija, Baranja i Srijem, a unutar njih zasebno su izdvojene mikroregije: istočna Slavonija, zapadni Srijem, središnja Slavonija, slavonska Posavina, slavonska Podravina i zapadna Slavonija. Iako se Baranja također dijeli na dvije mikroregionalne cjeline, podravsku i podunavsku, u knjizi je obrađena kao integralna kulturno-geografska cjelina. Osim toga, urednik ističe zajedničke karakteristike svih izdvojenih regija i mikroregija: kolo, kao osnovni tip plesa, povezanost plesača, držanje u kolu i smjer kretanja. Uz zajedničke karakteristike, navodi i one pojedinačne, specifične za različite regije, kao na primjer, stilske razlike u trokoraku između posavske i podravske Slavonije i Baranje ili specifične parovne plesove u Baranji.

Da je knjiga oblikovana kao napredi priručnik za poznavanje tradicijskih plesova i njihovu primjenu na sceni, govori činjenica da su uz svaku regiju ispisani kratki uvodni tekstovi koji razjašnjavaju različite utjecaje na razvoj i repertoar plesova u pojedinoj regiji, a iščitava se pretpostavka da je čitatelj već informiran o osnovnim karakteristikama plesova i napjeva pojedine regije.

Đakovština, opravdano smještena u mikroregiju u izdanju nazvanu *središnja Slavonija*, očekivano zauzima najveći broj stranica knjige. Materijalom su obuhvaćeni gotovo svi lokaliteti Đakovštine, pa čak i oni koji su danas uvelike zapostavljeni na sceni, što zbog nepostojanja kulturno-umjetničkih društava, što zbog usmjerenosti ostalih društava isključivo na vlastiti lokalni repertoar. Jedan od takvih lokaliteta je, na primjer, Slobodna Vlast.

Važno je istaknuti i informacije koje urednik donosi uz pojedine lokalitete i primjere. Iznosi vrijedne podatke o prijašnjim istraživačima i zapisivačima, a uz pojedine plesove navedene su informacije o načinu i stilu plesa ili pjevanja. Posebno su vrijedni zapisi brojnih šetanih, tj. pjevanih kola baladnih tekstova, koji svjedoče o bogatoj baštini, koja se danas nalazi na listi zaštićene hrvatske nematerijalne baštine.

Knjiga je opremljena priložima u obliku crno-bijelih fotografija kulturno-umjetničkih društava u narodnim nošnjama u različitim scenskim situacijama, tj. u trenucima izvođenja tradicijskih plesova na sceni. Ovo je važan dodatak jer upućuje čitatelja na činjenicu da se današnji tradicijski plesovi gotovo i ne mogu naći u svom prirodnom okruženju, nego ih je zamijenila scena. Isto tako, upućuje nas na to da su današnji nositelji tradicijske kulture moderni ljudi koji u predstavljačkim prilikama odijevaju narodne nošnje i izvode ove plesove.

Izdanje dodatno dobiva na vrijednosti činjenicom da su brojni plesovi potkrijepljeni izuzetno vrijednim zapisima plesnih pokreta. Plesno pismo, ili kinetografija, tj. kinetogrami većine plesova u knjizi omogućuju korisniku iščitavanje plesnih pokreta što je iznimno važno u trenucima kada nam nisu dostupni video zapisi. Jedini preduvjet je da čitatelj poznaje kinetografiju, što danas nije nedostižno, budući da postoje specijalizirani seminari na kojima se plesno pismo podučava.

Ono što bi ovu odličnu knjigu učinilo još boljom bila bi mogućnost pretrage sadržaja po lokalitetima, ali vjerujem da će svakoga, tko bude knjigu držao u ruci, želja i interes povući da je cijelu više puta prelista i prouči.

Konačno, valja istaknuti i to da je Vinkeševićev urednički rad ne samo objedinio vrijedne materijale, nego ih učinio jednostavno dostupnima velikom broju korisnika, što je na tragu suvremenih nastojanja u svim disciplinama pa tako i u etnološkoj, kojoj njegov rad u svakom slučaju pripada. Ovim i brojnim prijašnjim izdanjima u formi zbirki notnih zapisa pjesama i plesova, učinio je kvalitetnu pripremu za moguće buduće procese digitalizacije koji će ovu vrijednu materiju približiti još većem broju ljudi.

Marija Gačić